

SLOVANEC.

Političen list za slovenski národ.

Po pošti prejemán veljá: Za celo leto predplačan 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za en mesec 1 gld. 40 kr.
V administraciji prejemán veljá: Za celo leto 13 gl., za pol leta 6 gl. 50 kr., za četrt leta 3 gl. 30 kr., za en mesec 1 gl. 10 kr. V Ljubljani na dom pošiljan veljá 1 gl. 20 kr. več na leto. — Posamezne številke veljajo 7 kr.
Naročnino prejema opravništvo (administracija) in ekspedicija, Semeniške ulice št. 2.

Naznanila (inzerati) se sprejemajo in veljá trispotna petit-vrsta: 8 kr., če se tiska enkrat: 12 kr., če se tiska dvakrat: 15 kr., če se tiska trikrat. Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Vredništvo je v Semeniški ulici h. št. 2.

Izhaja vsak dan, izvemši nedelje in praznike, ob 1/6. uri popoldne.

Štev. 156.

V Ljubljani, v ponedeljek 13. julija 1885.

Letnik XIII.

Vae victis!

Čudne misli, nam se vrivajo, ko čitamo kako si prizadeva ruski general in cesarski namestnik v Varšavi, slavno znani Gurko, na vsak način Poljake po bivšem kraljestvu Poljskem porusiti. Sicer so si pa v tem delu vse države enake. Kako to?

Le poglejte Nemško, kako skrbno pazi na narodno gibanje poznanjskih Poljakov in jim celó verske pravice krati, ker se njihove narodnosti boji. Mogočno nemško cesarstvo, pa peščica Poljakov na Poznanjskem! Da, Prusija res nima več skrbi, kakor to, da bi Poljake kar čez noč ponemčila. Zato je vpeljala nemški jezik za edino zveličavni jezik na Poznanjskem v šoli in v cesarskih uradih. Nedolžnim otročičem, ki ne znajo še družega, kakor sladke materne besede, in tiste nepozabljive molitvice, s katerimi vsaka slovanska mati svoje dete seznanila, razlaga se poduk v šoli, in tudi v kršanskem nauku v nemškem jeziku, ktereга ravno toliko razumejo, kakor logaritme čitati. Odrašenim priznava se pri sodnji pravica edino le v nemškem jeziku. Sodnik se pač nikdar ne briga, naj ga zatoženi Poljak razumi ali ne, po nemški ga obsodi, pa je vse pri kraju. Tako je na Poznanjskem pod nemškim cesarjem.

Kako pa je pri nas? Kaj bi Vam pravili, saj sami dobro veste, kako. Že od nekdanj sim prizadeva si Avstrija vse Slované ponemčiti.

Bili so časi, ko se je na to delalo naravnost prav očitno pa tudi s silo; potem so pa zopet prišli drugi časi, ko se je bolj skrivaj ponemčevanje podpiralo, ker sprevidili so, da naravnost ne gré. Da bi pa narod malo potolažili, dali so nam malika, član XIX, češ, sedaj ste pa že brez skrbi, saj imate član XIX državnih postav, ki Vas bo ponemčevanja branil in se bote lahko nanj opirali, kedar bote mislili, da se Vam krivica godi in tako je tudi res! Vlada je ponemčevanje navidezno popolnoma iz rok odložila, zato so ga pa vzeli v roko drugi ljudje, ki se družijo pod prusko zastavo nemškega „Schulvereina“ in le-ti sedaj skrbé bolj za ponemčevanje Slovanov, kakor pa so svoje dni najbolj pre-

meteni ministri skrbeli. Da bi pa vladi nič ne bilo na ponemčevanju ležeče, si ne moremo misliti.

Če bi sedanji vladi res ne bilo nič na ponemčevanju Slovanov ležeče, bi bila že zdavnej pogubljivo in Avstriji nevarno delovanje pruskega „Schulvereina“ vstavila, kajti tudi konservativni Nemci in Madjari so že tega prepričanja, da „Schulverein“ ni družega, kakor pruski volk v koži nemške ovce, ki se je pod našega cesarja prikradel ogledavat, kako bi Avstrijo požrl. Vsak korak tega društva kaže na to da je politično ponemčevalno društvo na veliko škodo Avstriji, in vendar vkljub vseh pritožb „Schulverein“ mirno dela naprej. Kaj naj si toraj človek misli o tem? Kaj družega, kakor da je to društvo le zato, da Prusiji pota gladi — s ponemčevanjem. Bi Bog hotel, da bi ne prišli časi, ko bode Avstrija britko obžalovala to svojo neskrbnost — prepozno!

Na Ruskem je pa ravno taka. Le toliko je razložka, da ondašnjim neruskim Slovanom ne žuga ponemčevanje, temveč porusovanje. General Gurko si je že toliko prizadeval, da bi Poljake po Poljski državi prebivajoče porusil, da že več ne vé, s čem bi še poskusil. Katolikom je ukazal sam po svoji gosposki, na kakošne mašne bukvice morajo v cerkvi moliti, ter je iz taistih vse molitve izbacnil, ktere bi katoliške Poljake le količkaj na svojo narodnost opozorovale; na mesto njih dal je pa ustavit več molitev v katoliške molitvenike, ki so edino le v pravoslavni cerkvi običajne in pomenljive, ter naj bi Poljake dan na dan opozarjale, da so ruski podaniki toraj Rusi in ne več Poljaki.

In vendar pravijo najnovejša sporočila iz Rusko-Poljske, da je general Gurko že skoraj obupal nad svojim prizadevanjem, ter je caru pisal, da politika porusovanja na Poljskem do sedaj nima zaželjenega vspeha. V očigled tega bi človek sodil, da se bodo Rusom vendar enkrat oči odprle in bodo porusovanje Poljakov opustili. Toda kaj še! Gurko pravi, da se morajo strogeje strune napeti. Poljakom se morajo spodvezati tiste žile, po katerih njihova narodnost svojo moč in svoje življenje dobiva in to je v prvi vrsti „Poljska banka“. Tukaj je mesto, kjer je narodno poljsko življenje tako rekoč v sredotočji.

Le-ta banka ima sočutje celega poljskega naroda; kedar se kaka narodnostna izjava napravi, izvestno ji je „Poljska banka“ porodišče. Proč toraj ž njo!

Nič manj nevarno, kakor „Poljska banka“, je pa Rusom poljsko narodno gledišče v Varšavi. Tukaj je tista šola, v kateri se narodnost zbuja in oživlja, ter zbujena okrepečava; tukaj je ognjišče narodnega navduševanja. Tudi to se mora odstraniti! Najbolje bo, če ga država v lastno opravništvo prevzame, s čemur bi se mu h krati za večne čase sapa zaprla. Sicer bo težko kaj iz tega predloga, ker je Varšvsko gledišče lastnina mesta, toda kaj vpraša samosilnik, ako se mu nakana koristna zdi. Ali je morda Viktor Emanuel kaj vprašal, čegav je Rim, ko se ga je leta 1871 polastil? Ali je morda Humbert lansko leto kaj vprašal po pravih lastniških pravicah, ko si je prisvojil premoženje Propagandino? Tudi Rusi se menda ne bodo kaj preveč brigali, če bodo že ravno hotli Poljakom gledišče zapreti. Gledišče in banka sta še edina Poljska zavoda, kjer se Poljska narodnost goji, vse drugo je že zdavnej v ruskih rokah. Univerza je ruska, da bolje biti ne more: celó poljska literatura predava se ondi v ruščini. O šolah s poljskim podučnim jezikom niti sledú ni; vse so ruske! Bili so grajščaki, ki so hotli take šole na svojo roko ustanoviti, pa jih je ruska vlada strogo kaznovala za tako predrznost! Sodnije so vse skozi ruske. Kakor se pruskemu Poljaku pred pruskim sodnikom pravica v pruščini govori, tako se sme ruski Poljak edino le ruščine pred sodnijo posluževati.

Kljubu temu se pa Poljak še dandanes lahko s ponosom pa prsi potrka, „da Poljska ni zgubljena!“ kar tudi vsak s ponosom stori! Tolikanj sile pa tako vstrajno prenašati, zamore edino le Slovan, vsaka druga narodnost bila bi že zdavnej podlegla!

To bi moralo generalu Gurku oči odpreti, da s silo ne bo družega opravil, kakor zevajočo rano na ruskem državnem telesu, čegar član je Poljska kraljevina, le razširil. Ravno nasprotno bi moral začeti svoje postopanje. Poljski morala bi se priznati popolna samouprava, kakor jo ima pod ruskim carom velika kneževina Finska, potem bi se Rusija lahko

LISTEK.

Žumberk.

Krajepisna in zgodovinska razprava.

(Dalje.)

Razun velikega kapitana in poročnika bilo je še pri Uskokih več zastavnikov, vojvod in desetnikov. (Leta 1577 se spominjajo v [šeregu] četi kneza Daje Vukovića uskočki častniki: Paun Kraguljević, vojvoda, župan Badovina, zastavnik kneza Daje, Hrnjak Popović, Vukman in Vukašin Boića, Draga Milčinović, Radko Miličić.) (Kukuljević acta croat., p. 280). Plača prostega Uskoka je iznašala mesečno 4 gold., pa tudi ta plača je bila pri mnogih razpolovljena, tako, da sta dva vojaka za eno plačo služila. Prvi tlačani so bili pa mazoli, staroseleci Žumberški, ki so morali za svoja zemljišča ne samo tlako dajati gradu, nego tudi kot vojaki zastoj služiti. Zato pravi Krajišnik še dandanes o neslobodnem človeku, da živi kot mazol.

Ker je v času, ko so prišli Uskoki v Žumberške kraje, po krajini vladal največi strah pred martolozii,

turškimi kristjani, ki so na daleč krščanske zemlje robili in pokončevali, ustrojeni so večidel od Uskokov od l. 1540 prvi krščanski martolozii, a ker so takrat Turki huje v doljno Slavonijo prodirali, postavljeni so hrvatski martolozii v Križevce. Sledečega leta za tim so Uskokom poverene straže tudi po drugih mestih Slavonije, kjer so pomešani s haramijami (katoliškimi Hrvati) ter razmešeni v Prodaniću, današnjem Virju (100 horamij in 50 Uskokov), v Čaklovcu (Zaklauth), danes razvalina grada eno uro daleč od Pakraca na glavici, 50 haramij in Uskokov; konečno je na hrvatski granici proti Ogulinu stražilo tistega leta 100 Uskokov. (Štajarski arhiv, Grenzakten, f. 44, br. 68, f. 45, br. 47, f. 64, br. 142.) L. 1543 je vzela samo avstrijska pokrajina pod Anizo 200 Uskokov na plačo za četo Martolesko. Ker je l. 1545 vsled poraza hrvatskih čet pri Zlataru in Konščini pod banom Nikolo Zrinskim in Varaždinskim generalom Jurjem Wildensteinom Zagrebu zapretila velika nevarnost, da ga ne osvojita turška vojskovodja Ulambeg in sandžak Požežki, dobilo je tudi glavno mesto na prošnjo mestnega sodnika Josipa Bogdana četo Žumberških martolozov v posadko. (Več izkazov krajiških vojakov v zbirki g. R. Lopašića, pa v zvezku „Karl-

städter Grenzbetreff“, II. Bd., v zemaljskem arhivu). Kasneje so vedno uskočke čete stražile klance in prelaze na Korani in Mrežnici pri Vebmeriću, Janjču vse do Modruša, samo je treba opaziti, da se te čete niso v sedemnajstem veku sostavljale od samih pravoslavnih Uskokov, nego da so bili med nje deloma pomešani tudi katoliški Hrvati. (Grenzakten f. 85, br. 15.) V pomejno trdnjavo Slunj na Korani niso bili puščeni mnogo let Uskoci na stražo, ker se jim ni prav verovalo. To mesto so varovali tako zvani „Nemci“, vojnici na nemški oborožani, ali drugač rojeni Hrvati, pa množina psov, ktere so vzdrževali v Slunju in še v nekih pomejnih mestih o strošku državnem. Kasneje so šle uskočke straže vsacega meseca na izmembo v Slunj in Jesenico. (Valvazor, Ehre d. H. Krain. II. Bd., p. 75.) Uskokov je služilo navadno do 200, a v vojskinem času, kakor n. pr. l. 1568, bilo jih je tudi 600. (Grenzakten f. 85, br. 15).

Izveščaji onega časa hvalijo Uskoke za posebno brabre in mnogostrpne vojake, ali prigovarjajo jim, da so bili mnogokrat, posebno v prvih letih njihovega naselenja, razuzdani, nepokorni, divji, ter skloni večnemu četovanju in robljenju. Bilo je tudi pojed-

povsod na Poljake zanašala, ne kot na svoje zaveznike, temveč kot na svoje lastne brate. Dokler bo pa ona v Poljakih le puntarje in svoje sovražnike videla, se ji ni nadjeti lepega sporazumljenja med seboj, pa tudi pravega zaupanja ne bo mogla nikdar do Poljakov imeti, ker ji bo slaba vest noč in dan krivice očitala, ktere je Poljakom po svoji kratkovidnosti prizadela, Poljaki ji pa ne bodo mogli zaupati, ker bodo v nji pred vsem le svojega zatiraleca videli. Mislimo, da vse to je tako očitno, tako neovrgljivo, da se niti besedice ne dá ugovarjati. In vendar! Et nunc reges intellegite! Ali dajte svojim ljudstvom prirojene pravice, da si jih prijatelje narediti, ali pa jih še dalje zatirajte da imate vedne nasprotnike, znabiti — celó sovražnike.

Pastirski list avstrijskih nadškofov in škofov.

(Dalje.)

5. Da verska zavednost peša, dokazuje nam tudi druga žalostna prikazen — mislimo na medsebojno šuntanje in razdraženost narodov in jezikov v naši mili Avstriji — sme se imenovati narodnostno hujskanje. V krščanskem smislu niso razni narodi svetá nič družega, nego udje z enakimi pravicami, bratje in sestre ene edine družine Božje. Kdor ne priznava te resnice, kdor jo tají, bodisi tudi samo dejansko s svojim življenjem, kdor tedaj ljubezen do svojega naroda tako pretira, da druge narode sovraži ali jih zaničuje, prepír in sovražstvo med nje seje, kdor ne vidi v svojem bližnjem v prvi vrsti odrešenca Kristusovega, temveč narodnega nasprotnika, ta ne misli in se ne ravna več po duhu katoliškega kristijana, ker stavi narodnost nad katoliško vero. Poslušajte besede, ktere so avstrijski škofje l. 1849 zaradi te stvari govorili svojim vernim. Njih svarjenje in klic veljá danes, kakor je veljal takrat, pa danes še celó bolj ko takrat.

„Vaši škofje“, rekli so, „štejejo si v dolžnost natančneje Vam pokazati ter vas svariti pred najnevarnišim zapeljevanjem, ktero sovražniki krščanskega reda tako pogosto in s tolikim vspehom dandanes rabijo.“

„Tak omamljih klic je narodnost. Bog je, kakor uči apostelj, iz enega človeka vstvaril ves človeški rod, da naj prebiva po vsi zemlji, in je odločil odmenjene čase in meje njih prebivanja. (Dj. ap. 17, 26.) Da smo tedaj razdeljeni v družine, rodove, narode, to je Božje delo. Različnost jezikov pa je že nasledek greha, odpada od Boga in razprtja ljudi med seboj. Ker olikani pagani niso vedeli, da izvirajo vsi ljudje iz enega očeta, ter da so vstvarjeni po podobi božji, cenili so tuja ljudstva za barbore (divjake), in so jih zaničevali ali jih z vojsko napadali. Surovemu paganu pa je še sedaj vsak tujec smrtni sovražnik; pozná le svoj mali rod, končuje vsakega drugega tujca, ga ubije ali pa prodá kakor živinče; paganstvo samo se je popolnoma poživinilo. Le krščanstvo povrnilo je človeku pravo vrednost. Ono pripozná vse ljudi za božji zarod, za otroke božje, ki so vsi poklicani v njegovo kraljestvo; vsi so si sorodni v dvojnem po-

menu, ker so vsi iz ene krvi, in vsi so rešeni z eno krvjo, na križi prelito. Kajti „po Jezusu Kristusu so se daljni približali, podrtá je stena med narodi, sovražstvo je končano (Efež. 2, 13), vsi so združeni v eno telo pod enim poglavarjem in vsi imajo prístup v enem duhu k Očetu; ni več ne žida, ne ajda, ne divjaka, ne Skita, ne suznjega, ne prostega, ampak vse in v vseh je Kristus“ (Kološ. 3, 11); in vez popolnosti pa, ktera jih edini, je ljubezen. Krščanstvo toraj in pravo človekoljubje zamore narodni ponos ravno tako kakor družinski čút le dotlej odobravati, dokler pospešuje ljubezen. Res je tudi kristijan v tesnejši zvezi s svojo družino kakor s svojo občino, v tesnejši zvezi s svojim narodom in svojo deželo, kakor z vsem človeštvom; spolnuje svoje dolžnosti do vseh, je vse vsem, kar jim po Božji naredbi biti mora, ako njegova ljubezen, iz sebe se povzdigujoč, v vedno širjih krogih družine, občine, narodnosti, države in človeštva svojo nalogo spolnuje. Toda ljubezen postane grda sebičnost, ako se, ne da bi iz sebe segala, sama v sebe vtopi in vse le na-se obrača. Potem vname se sovražstvo med posameznimi udi, kakor tudi med družinami, občinami, ljudstvi, narodi in vsaka višja vez se hudobno razruši. Tako se dandanes po brezbožnem zapeljevanji, ktero želi le ves Božji in človeški red razdreti, pametna ljubezen narodov do svoje zgodovine, svojega jezika in podedovanih šeg umetno draži h krčevitemu in prenapetemu brezumju, ktero v vsakem drugač mislečem sosedu vidi smrtnega sovražnika in lastno hišo zato upepeli, da bi tudi sosedovo pokončalo. To pač ni napredek in izobraževanje, kakor oni to zovejo, ampak objokovanja vredna rakova pot nazaj v pagansko temoto in surovost; narodnost se spremeni v zlato tele in njeno malikovalstvo je v vročini razuzdanih strasti le prevečkrat zverinski boj med plemeni, človeštvu v sramoto, gnjusoba pred Bogom!“

Tako so pred 36 leti enodušno govorili avstrijski škofje, ki so sami bili iz različnih narodov raznojezične monarhije, opominjajoč k miru med narodi, svareč pred razprtijo in prepírom. Od ravno taistega duha navduševani svarimo vas, ljubi verniki, tudi mi, sedanji avstrijski škofje, zbrani v edinosti: Brzdajte svojo narodno gorečnost, svoja narodna prizadevanja, ne žalite krščanske ljubezni! Saj ste vsi otroci ravno tistega Očeta v nebesih in naše skupne matere sv. cerkve; vsi molite, če tudi v raznih jezikih, k enemu Bogu; vsi ste odrešeni po ravno taistem Jezusu Kristusu, posvečeni po taistem sv. Duhu. „En Gospod, ena vera, en krst, en Bog in Oče vseh“ (Efež. 4, 5, 6), eno nebeško kraljestvo za vse! V tej višji edinosti narodni razločki nimajo nikake odlične veljave več! In zakaj, preljubi, bi ne mogli v naši skupni domovini, v naši lepi Avstriji, v ljubezni in edinosti skupaj živeti? Zakaj bi svojemu vladarju, ki z enako darežljivostjo svoje narode ljubi, množile vladarske skrbi s prepíranjem in zavistjo, namesto da bi po njegovem geslu „z združenimi močmi“ blagor cesarstva in vsakega posameznega naroda pospeševali? Zakaj bi neki z narodnimi razprtijami in boji breme pastirskih dolžnosti, ktere morajo nositi vaši škofje še povečali, njih že tako težko službo še težavnejšo delali? „Prizadevajte si toraj skrbno“, tako

opominjamo mi duhovne in ljudstvo z aposteljnomo, „da ohranite edinost duhá v zvezi mirú.“ (Efež. 4, 3).

Ko smo vas v zgoraj omenjenem svareč opozorili na nekaj nevarnih napak našega časa, vam moramo toraj tudi ona pota in sredstva pokazati, po katerih bi se vam posebno lahko kužljivost dovažala, da vas svarimo pred njimi. Imenujemo le dve posebno veliki nevarnosti.

(Dalje prih.)

Politični pregled.

V Ljubljani, 13. julija.

Notranje dežele.

Zagrizenost se je *nemškoliberalcev v Avstriji* že tako prišla, da dan na dan mislijo, kako bi kaj novega, kako izvirno demonstracijo izumili, s katero bi Avstrijo zasmehovali. Marsikaj so že izumili, toda s časoma se vse, naj bo še tako mišeno in dražljivo, vendar-le obrabi. Celó pruske zastave zgubile so že svojo moč in jih ljudje že nekako s pomilovanjem ogledujejo, kakor kake zgubljene ovčice. Da bi pa vendar poleg nagajive demonstracije tudi kaj novega imeli, izumil si je bistroumen krčmar na Dunaji v Sechshausu nekaj, na kar si sme patent vzeti. Prošnjo je vložil za godbo kakega pruskega huzarskega polka, ktera naj bi v njegovo gostilno igrat prišla, češ, to bo, to mora vleči. Ker so pa godbe pruskih huzarjev pod drugim cesarjem, reč ni tako gladko iztekla, kakor si je domoljubni (?) gostilničar domišljeval. Cesar Viljem je sicer dotični godbi nekega pruskega huzarskega polka že dovolil, da sme iti na Dunaj igrat in tako našim vrlim e. kr. vojaškim godcem kruh spred ust jemati; toda pri tej zadevi ima tudi ministerstvo notranjih zadev nekaj govoriti. Ko so dotični pruski godci grofa Taaffeja za dovoljenje prosili, če smejo priti, rekel je: Ne! ker bi naši veliki domoljubi (?) v vrstah nemško-liberalcev to priložnost za nezaslišane provokacije porabili. Poleg tega si je pa prej ko ne grof Taaffe mislil, da ni potreba, da bi Prusi našim vojakom zaslužek jemali. Dunaj ima vse polno in na izbero vojaških godeb, o katerih je znano, da so med vsemi vojaškimi godbami po celem svetu najboljše in najlepše vglasbene. Kaj družega je toraj vražje Nemce grizlo, da so si hotli pruske piskače naročiti, kakor le nagajivost in hujskanje? Nič, prav nič družega, nego bratoljubje do Prusov in sovražstvo do Avstrije, kteri ob vsaki priliki najraje zausnico prilože, samo če se jim priložnost ponudi za to. Tako zahtevanje je že nezaslišana predrznost in vredna, da se po svetu razglasi. Rusi na Pruskem si niso nikakih vojaških godeb iz Rusije naročali in vendar jih je Bismark izganjati jel, češ, da so mu v nadlego, ker so narodnemu blagostanji na škodo. Pruski godci bi bili pa menda k nam denar prinesli ali kali? Prav vro je grof Taaffe to zabranil; toraj kličemo vsem, njemu podložnim vladam in gosposkam: „Pojdite in storite tudi tako!“

„Ozas“ pravi, da ves hrup, ki je v poslednjih dneh po raznih časnikih o *odkrehu Galicije* od Avstrije ni družega nego slabo izumljena komedija, s katero se hoče čas politične tihote popolnjevati in dolg čas preganjati. Pa če bi tudi res kaj na tem resničnega bilo, ostane vedno nam neumljivo, kako se nekteri poljaški časniki tega radovati zamorejo. Načrt je sam na sebi neumen, smešen, in pač ni vreden, da bi se človek, ki ima zdrave možgane, le četrt ure ž njim pečal. Vse skupaj ni družega, nego prav nerodna past, ktero so kratkovidnim Poljakom Nemci nastavili, da bi z

nih Uskokov, ki niso mogli popustiti prijateljevanja s Turki in s svojimi istovernimi soplemeniki na Turškem, ker se še takrat pri kristjanih pod turško oblastjo ni bila probudila ideja narodnega in verskega oslobojenja.

Turki so se bali, da se bodo po primeru Žumberških Uskokov ravnali tudi drugi pomejni kristjani, ter pobegali v krščanstvo, o da bode na tak način njihova država oslabilá in opustela, mamili so na razne načine Uskoke na vrnitev, ter jih bunili, kar se jim je tudi včasih posrečilo, kajti našli so vedno lahko nekoliko nezadovoljnih med Uskoki. Nekolikokrat so bili že pripravili pomejni turški zapovedniki, da pojdejo v Žumberk po Uskoke. 13. dec. 1542 je javil zemaški glavár na Kranjskem Nikola Jurišić, da se na Kozlovem polju zbirajo Turki z namero, da udarijo na Metliko in Žumberk, in da so ž njimi neki Uskoci sporazumni. (Ibidem arkiv, f. 45, br. 103, 115.). Uskočki kapetan Bartol Raunach je ljuto tožil čez svoje ljudi, da so nepovzdani in da služé Turkom za ogleduhe; tri take turške ogleduhe je bil vjel pri Vinici Radoja Godanović, da je najnevarnejši, a mnogo Uskokov da je že pobegnulo k Turkom. (Ibidem f. 45, br. 96.) Nje sta bunila neki Vlah,

tedaj turški podkupljenik pa Vuk Popović. Kasneje sta bila vjeta, ter je za nju izplačena cena mestjanom Bihačkim in grofu Vuku Frankopanu, ki je drugač mnogo občil z Uskoci, ter z njihovo pomočjo iz svojega grada Bosiljeva odvzema! imanja svojih sosedov; pa ni celó svojega rodjaka grofa Štefana Frankopana Ozelskega na miru pustil. Pobunjeni Uskoci so obečali bosenskemu paši, da bodo porabili Kranjsko vse do Postojne ter prestopili k Turkom, ali oprezni Jurišić je znal vse te nevarne namere odbiti, ter Turci niso mogli nič opraviti, čeravno so bili v jeseni l. 1542 dvakrat do Kolpe pridrlí. Odšlo jih je tudi slabo vreme in velike vode. (Ibidem f. 45, br. 155). Ban Nikola Zrinski odlazéc z vojsko na Ogersko je svetoval kranjskim stanovom, da prestavijo zaradi varnosti krajine nemirne in nepouzidane Uskoke, a Kranjci so poprosili zaradi odlazka bano-vega pri Štajarcih pomoči za oni slučaj, ko bi se Uskoci zopet pobunili ali hoteli oditi na Turško. (Ibidem f. 45, br. 207.) Leta 1545 se je bilo zopet bati ustanka uskočkega, a meseca junija je izvedel ban Zrinski, da hočeta Mehemet in Vlam beg skupaj s požoškim sadžakom priti po Uskoke, ki so bili že poslali, kakor sta to javila uskočka vojvoda Strahinja

in Vučeta baronu Engelbertu Auerspergu svoje glas-
nike v turški tabor, da očakujejo Turke na 21. junija. (Pisma krajiškega zapovednika Ivice Karinčića na Zrinskega in Vuka Engel. Auersperga iz Krupe in Vinice pri Črnomlju na kranjske stališe iz zem. arkiva Štaj. f. 64, br. 185).

Turki so takrat res pridrlí do Krškega, Mokric in Samobora ter palili in robili na vse kraje. (Grenzakten. 64, 182.) Vse tako kaže, da so se potem Uskoki, zadobivši l. 1547 več zemelj, umirili, posebno še, ker so se jim pravice ponovljene po kraljih zagotovljene in nove slobode podeljene ter večidel vojaštvo sprejeto v stalno plačo. Med tem pa so se tudi kasneje (l. 1580) pritožili Uskoki z razlogom, da jim niso izplačali 400 glđ., ktere je bil dovolil kralj Maksimilijan za kup novih zemelj. (Croatia v registr. rut. minist. II. B., p. 47.) Ko so se na početku zime l. 1573 pobunili (spuntali) kmetje pod vodstvom Ribničana Ilije Gregorića in Stubičana Matije Gubca, pomogli so največ Uskoki, da se je buna tako hitro zaдушila, odbivši ponudbe kmetov, ki so bili iz svojega tabora pri Jastreban-skem odpravili dva poslanca v Žumberk, da nago-voré Uskoke na vstanek. V grozni bitki pri Krškem,

njeno pomočjo bolje na svojo korist agitirali, da bi z njo bolje in laglje Poljake in njihovo narodnost dražili. S tem mislili so Nemci napraviti razpor med Poljaki samimi, ter med njimi in vlado, kateri so na podlagi prvega časoma tla spodnesti mislili. To in nič drugega je jedro cele namerave. Je že mogoče, da je „Czas“ pravo pogodil; prav nič pa ne dvomimo, da bi se Nemci takoj tega načrta tudi praktično poprijeli, če bi se jim le priložnost ponudila. Saj je ves tako osnovan, da bi bil le njim na korist. O Poljaki smo pa tega mnenja, da če bi se oni v resnici njegove izvršitve nadjali, bi se je menda tudi ne branili predolgo in prehudo. Je že zadosti, da je načrt odkrhea nekaj poljaških listov sočutno pozdravilo. Kolikor nam je ta rod do zdaj znan, je ljubezen do njegove domovine večja in silnejša v njem, nego ljubezen do skupnega slavljanstva, kateri ideji so se v najnovejšem času tudi Čehi jeli klanjati, kar so lansko leto odločno dokazali s tem, da so svoje najbližnje sorodnike Slovake žrtvali madjarskemu prijateljstvu. Poljaki bili so pa že od nekdanj prijatelji separatizma in nobenega poročstva nimamo, da bi sami ne glasovali za odcep Galicije, samo če bi se jim nadjati bilo ugodne rešitve in vspeha sploh. Kar jih zadržuje je le strah pred propadom in družega nič.

Budejoviška škofija na Českem ni bila dolgo časa osiročena. Ni še dolgo, ko smo poročali, da je njen škof, grof Schönborn, imenovan na Praški nadškofijski sedež in že so prinesli Dunajski listi novico, da je tudi za Budejoviško škofijo imenovan nov škof. Ta visoka čast doletela je ondašnjega profesorja bogoslovja, dr. Martina Řiho. Novi škof rodil se je leta 1839 v Oslávu pri Pisku in je bil leta 1862 za mašnika posvečen. Dr. Řiha je znan po celem čeho-slovanskem svetu kot nadarjen in učen pisatelj. Poleg tega pa ga še odlikuje neka posebna nesebičnost in značajnost, kateri ste mu obe mnogo prijateljev naklonili. Česki listi pišejo jako zadovoljno o tem imenovanju in se nadjajo, da bo dr. Řiha že v prvem konzistoriju še ta mesec v Rimu prekoniziran.

Iz **Bosne** čuje se novica, o kateri se dá težko soditi ali tako ali tako. Raznesla se je namreč govorica, da bo nadvojvoda Jožef imenovan za načelnika bosansko-hercegovske vlade, avstrijski poslanec na kraljevem dvoru v Belemgradu, grof Khewenhüller, pa da mu bo adlatus (na strani ko desna roka). Koliko je resnice in kje se domišljija pričinja, dandanes še ni znano. Če bi se pa govorica vresničila, potem vse nekako na to kaže, da se bo Bosna časoma popolnoma Madjarom prepustila, kajti nadvojvoda Jožef je Madjarom posebno simpatičen in vedno le med njimi živi. On je tudi vrhovni nadzornik ogerske honved-armade.

Vnanje države.

Amerikanci v Evropi nimajo sreče. Lansko leto je bilo, da se je Bismark spril z ameriškanskim poslancem na Nemškem in ga je tako daleč pripravil, da se je moral umakniti drugemu. Letos imajo Amerikanci že zopet smolo pri imenovanju diplomatskega osobja v Evropi. Znano je, da Italija ne mara za nameravanega ji poslanca Kelleja in da se je tega celo Avstrija iz začetka branila — Italiji na ljubo. Kakor se je pozneje zvedelo, bo Avstrija Kelleja vendar le sprejela. Na mesto tega jela se je pa sedaj braniti novoimenovanega konzula Karola Jonása, ki je za Prago namenjen. Jonás je rojen Čeh in je v Viskonsinu svojo srečo našel. Bil je ondi senator in vrednik jednega česko-amerikanskega lista, v katerem pravijo, da se je bil v Avstriji sovražno politiko pogreznil in je čez naše cesarstvo, tu pa tam hudo zabavljal. Clovek bi mislil, da je časnikarsko slovstvo kakor jednodnevna mušica, ki se zjutraj izleže, da čez dan plodeč svoj namen doseže in zvečer tek svojega delokrožja dovrši. Toda kdor bi tako mislil, bi se vstrel. Na Dunaji še dan-

danes dobro vedó, kaj in kako je vrednik Jonás pisal in ga zaradi tistega ne marajo. Očitajo mu, „da je bil preveč v politiko zapleten in se je kot vrednik Avstriji nasproti preveč sovražnega kazal“. Kdo bi si bil mislil, da se bodo na Dunaji brigali, kar kak provincijalni list v Ameriki piše in vendar so se! Naj pa še kdo reče, da med vsemi pisatelji časnikar ni najbolj pomenljiv! Za navadne oči imajo res njegova dela majhno vrednost, tembolj študirajo jih pa — velesile in to menda zaradi konkurence ali kali, ker si časnikarstvo prisojajo veličanstvo — ne, tega ne, pač pa naslov šeste velesile! Zarad tega pa Jonás ne bo za konzula v Pragi.

Mahdi je že zopet umrl! Kolikokrat se mu je že to prigodilo, natanjko ne vemo, pač se spominjamo, da večkrat. Časnikarji so delali z njim, kakor z Gordonom; Kedar se je temu ali onemu nместno zdelo, pa mu je napisal mrtvaški list. Ta je rekel, da so ga lastni pristaši ubili; drugi, da so ga Angleži ustrelili; tretji, da ga je mrzlica pobrala; kljubu vsemu temu se je pa Mahdi do sedaj vedno prav dobro počutil in pa še denar ima, kajti ni še zdavnje tega, ko smo brali, da je svojemu vrhovnemu generalu Osmanu Digmi menda 5000 tolarčkov (kakošne vrednosti ne vemo) podaril. Sedaj pa že zopet trdijo, da Mahdija ni več! Umrl je, pravijo; na kateri boleznii pa nihče ne pové. General Brackenburg brzojavlja iz Tatmeha dne 10. julija, da mu je trgovec Handak pisal, da je Mahdi mrtev, njegove bande so se pa med seboj klati jeli, da je groza. Drugi dan 11. julija Brackenburg po brzjavni žici sporoča, da je nek egiptovski vojak v Tatmehu pribežal. Le-ta pravi, da je na 1. julija v Dbudomu govoril z nekim Arabcem, došlim iz Chartuma, in tisti mu je prav za gotovo povedal da je Mahdi mrtev. Škoda da niso vsaj boleznii dostavili, da bi bili vsaj vedeli, ktera mu je bila kos, in mu je do živega prišla, kar se Angležem ni hotlo posrečiti!

Izvirni dopisi.

Iz Ribnice, 10. julija. *) Birma je v naši okolici končana. Premilostljivi knezo-škof so bili povsod navdušeno sprejeti, in kjerkoli so se pokazali in govorili, so srca vernih za njih gorela. Vreme je bilo prve dni nekoliko neugodno, v Sodražici, Ribnici in v Lašičah pa prav prijetno. Birmancev je bilo, ako se še prav spominjam, v Loškem potoku 721, v Sodražici 426, v Ribnici 939, in v Velikih Lašičah 805. Toraj vsih vkup 2891. — Lepa truma Kristusovih vojščakov! Naj se le hrabro vojskuje zoper posvetnega duha današnjega časa!

Vrh Skalnice, 8. julija. (Obhajanje tisočletnice sv. Metoda.) (Konec.) Znano je, da poleg drugih odpustkov ob posebnih Marijnih godovih in praznikih, dobi sleherni verni, kateri tukaj vredno sv. zakramente prejme, ob katerem koli dnevu enkrat v letu semkaj pride, ravno tako popolnoma odpustek. Vse od prejšnjih papežev temu svetišču podeljene odpustke in predpravice so še z nekimi novimi potrdili sedanji sv. Oče Leon XIII., kateri obračajo svojo pozornost na Slovane, zato so povzdignili v dokaz temu, tudi češčenje tih dveh svetnikov v celi katoliški cerkvi, z znano okrožnico: „Grande munus 1881.“

Z veliko pa sveto nestrpnostjo je pričakovalo vse ljudstvo nastop slavnostnega pridigarja, gosp. Č. ob 9. uri, ker ga je že večkrat v drugih prilikah

*) Za sobotni list prepozno prejeli.

Vredn.

5. febr. 1573 pomlatil je uskočki kapetan baron Josip Turn neusmiljeno kmete, ki so se razkropili na vse strani, a mesto Krško, ki se je bilo deloma pridružilo vstašem, poplenijo Uskoki. (Radić: Herbert Auersperg, p. 308, 390. — Starine, knj. XII., p. 180, 181.)

V nesrečni bitki pri Budaškem meseca sept. 1. 1575, kjer je poginil junaški general Herbert Auersperg, vojevali so se Uskoki, ter jih je tukaj nekaj padlo, nekaj pa v sužnost odpeljalo; zmanjkalo jih je nad sto. Kapetan uskočki baron Turn brani v službenem izvešču odločno poštenje in vernost Uskokov, ktere je bil ovadil kranjski plemič Krištof Gal, da so hotli pobegniti na Turško. (Št. arhiv Grenzakten 69, f. br. 18.) Tudi ko so bili Turci pri Drežniku potolčeni 1. 1578, vojevali so se Žumberčani pod zapovednikom Ferenbergom (Sekula in Radoja Heraković vojvoda Žumberška sta prosila kasneje povračilo za pretrpljeno škodo v tej bitki. Croat. v arhivu vojskinem. II. B.)

Ko je bil Karlovec utemeljen, so dobili Žumberški Uskoki važno nalogo, da novo trdnjavo branijo od strani in da jo branijo, ko bi sovražnik na njo udaril. Zanimiv je v tem pogledu napotek

nadvojvode Ernesta od 1. marca l. 1591 za grofa Petra Erdöda, brata bana Tome, kapetana plačenih in neplačenih Uskokov na Kranjskem in Hrvatskem. S tim napotkom se odredjuje: 1. da je kapetan podložen poglavarju hrvatske krajine; 2. ker je kapetan Žumberški najbližji zapovednik čet do Karlovca, mora on mestu priti na pomoč, ako bi se pokazala potreba, in da drži pri Slunju 100 Uskokov in 12 Nemcev v gradu pod poročnikom; 3. mora kapitan stražiti mejo kranjsko, da v pokrajino ne zaidejo turške in martološke čete na plenitbo; 4. Uskoke ima kapetan varovati v posestvu zemelj grada Žumberka, kteremu nimajo tlake delati, ter spoštovati slobode, vsled kterih so Žumberčani oslobojeni od davka; 5. ako ulové Uskoki turškega pašo, bega, sandžaka ali kterega družega odličnega Turčina, mora se predati nadvojvodi, ostali Turci, ako bi jih ulovili, pripadejo kapetanu; 6. pri zidanju in uredbi Karlovca imajo pomagati Žumberčani ter ima v služaju potrebe poslati kapetan na delo do 200 delavcev za plačo v Karlovec ali v kakšno drugo krajiško trdnjavo, kjer bodo potrebovali delavcev. (Ibidem f. 2, br. 10.)

(Dalje prih.)

na tem sv. kraju rado poslušalo, ker je dobro vedelo, da za takošen god jim bode on prav kaj mičnega in spodbudnega govoril. Žalibog, da meni ni bilo dano slišati celega, 1½ ure trajajočega govora. Za lepim uvodom začel je z živahnim opisovanjem tedanjega paganskega praznovestva in malikovalstva med slovanskimi narodi in koliko je stalo sv. brata Cirila in Metoda vse to izkoreniti silno truda, požrtovanja, učenosti, pa tudi preganjanja od strani zavidnih sovražnikov. Kako veliko hvaležnost imamo tudi mi, potomci naših po njih spreobrnjenih prededov, skazovati jim svoje češčenje s tim, da delamo po njih izgledu, ter se držimo trdno kakor udje na verigi združeni po svojih duhovnikih in škofih rimske stolice; kajti sovražniki so temtertje že zelo zgrabljali to sv. duhovno vez ter iščejo vničiti vero tudi že med slovanskim narodom; ali zato se moramo takošnim poskusom še bolj vstavljati, s tim, da visoko pa djansko častimo sv. aposteljna po besedah slavnega škofa Strossmayerja: „da narod, kateri ne časti svojih slavnih mož, ni vreden, da jih ima, ni vreden da živi!“ Ponovimo se vsi v gorečnosti do sv. katoliške cerkve, da se bodo kmalo začele spolnovati preroške besede sedanjega papeža: „Dozdeva se, da so odločeni Slovani od Boga v posebne namene!“ Zahodni romanski narodi so zelo popačeni, treba jim je prerojenja in ravno slovanski rodovi imajo nalogo postati kvas, s katerim bode vsa Evropa prerojena, kajti od drugod ni lahko pričakovati rešenja iz sedanje zmešnjave in iz zatiranja, kakor edino le od slovanskih nepokvarjenih rodov, kedar se bodo oni povrnili zopet k edinosti z Rimom. Vzhodni Slovani zedinjeni s katoliško cerkvijo bodo enkrat vezali Evropo z Azijo s prenovljeno versko omiko. Ta čas glejmo tudi mi pospešiti itd. Tako navdušeno in v krasnem jeziku je govoril in prav preroško, da se ga niso niti omikani niti kmetje naveličali poslušati. Vsi pričujoči duhovni (12) so se izrekli, da bi bilo vredno dati natisniti cel ta prekrasen govor.

Po pridigi je bila sv. maša z obilno asistenco (pel jo je Solkanski župnik); tudi obrednik s palico je bil navzoč (č. g. B.). Po sv. maši se je pela zahvalna pesem, potem blagoslov. Med sv. mašo se je streljalo s topiči, kar je daleč na okoli spričevalo dajalo, da ob Soči živi še hvaležni slovanski rod, ki zná spodobno častiti preslavne in sv. možé! — Pa tudi iz bližnjih Brd, kjer so v Biljanski fari isti dan tudi prav slovesno obhajali god sv. aposteljnov z blagoslovljenjem njune slike, (slikal jo je mladi umetnik g. Šlegel za 220 gld.), se je slišalo pokanje topičev tje do italijanske 2 uri oddaljene državne meje.

Ko se je končalo sv. opravilo v cerkvi, so šli duhovni še enkrat z ljudstvom v procesiji okoli cerkve, pevajoči litanije Matere Božje in ko je vrli Solkanski župnik ljudstvo slednjič poškopril z blagoslovljeno vodo, se je pobožno ljudstvo vrnilo polagoma pa veselo na svoj dom. Vsa slovesnost je trajala do ene ure popoldne. Potem je bilo spodobno kosilo v samostanu, ktero je dal gostoljubni vodja svetišča.

Da se je pri kosilu tudi napivalo, se že itak umeva. Najprej je napil č. g. župnik Solkanski prevz. nadškofu zaradi dovoljenja procesije, potem sv. Očetu Leonu XIII., cesarju, kteremu smo zvesto vdani vsi Slovenci, kakor tudi vladiki prevzvišenemu škofu, Strossmayerju, kateri je gotovo tudi kaj v tem oziru vpljival v Vatikanu, da se je razširilo češčenje ss. Cirila in Metoda po vsej Cerkvi, saj je bil on sam vodja in govornik pri slovesni zaslišbi velikega slovanskega romanja 1881. l. v Rim. Med napitnicami so gromeli vedno topiči, da je lahko odmevalo tudi na ušesa onim, ki so krivi tako letos kakor lani, da se ni ta dan blagoslovlila zastava Goriškega podpornega društva! Zarad tega lahonskega žuganja se ne bode dala ustaviti slovanska zgodovina v svojem blagonosnem teku! V to ime naj nam pomaga mogočna priprošnja slovanskih blagovestnikov ss. Cirila in Metoda, kterih god smo v tem imenitnem svetišču Matere Božje na sv. Gori kar je bilo najbolj mogoče, slovesno praznovali! Naj se vse zgodi v telesni in duševni blagov Slovanov-trpinov!

Domače novice.

(Slavnostna beseda) na spomin cesarskih dni leta 1883 je bila sinoči v okrašenem pritličji tukajšne čitalnice jako sijajna, najodličnejega občinstva na-

